

ჰადაა სენდოო
მონღოლური იურტა

თანამედროვე საზღვარგარეთული ლირიკა
ZEITGENÖSSISCHE AUSLÄNDISCHE LYRIK

3

Hadaa Sendoo
Die mongolische Jurte

Gedichte aus der Originalausgabe:
Hadaa Sendoo: COME BACK TO EARTH
Ulaanbaatar 2009

Georgische Übersetzung:
Gvantsa Ananiaschwili (interlinear)
Ksenia Siordia (literarisch)

Idee und Herausgabe der Reihe: Dato Barbakadse
Gefördert vom Herausgeber

გამომცემლობა შ.პ.ს. პოლილოგი
თბილისი, 2010

POLYLOGI VERLAG GmbH
Tbilissi 2010

ISBN 978-9941-9115-0-7

ISSN 1987-8354

ჰადაა სენდოო

მონდოლური იურტა

ლექსები

**ინგლისურიდან თარგმნეს
გვანცა ანანიაშვილმა
და
ქსენია სიორდიამ**

კულტურა, რომლის ნიაღშიც თანამედროვე მონღოლი პროექტის, ჰადაა სენდოოს შემოქმედება იქმნება, აღმოსავლური რელიგიებით და ლიტერატურით დაინტერესებული ქართველი მკითხველისთვის არ იქნება უცხო, მაგრამ მაინც აქვს მნიშვნელობა იმის დაზუსტებას, რომ ექსისტენციალურ დროსთან და ყოველდღიურ საგნებთან, წარსულთან და აწმყოსთან კლასიკური ბუდიზმით და მონღოლეთში გავრცელებული ლამაიზმითა და შამანიზმით გაშუალებული ხედვა – უკეთ, ხედვის ტექნიკა – სენდოოს ლექსებსაც ბუდისტური მედიტაციური ლირიკის კონტექსტში ათავსებს. აქ საგნები და კონკრეტული ხდომილებები ის ხიდია, რომელსაც გაივლის ცნობიერება უხილავი “საგნების” გასაგებად, მათთან საზიარებლად და ამ გამოცდილების გადმოსაცემად. სენდოოსთვის ასეთი ხიდია ბავშვობის მოგონებები, პირველი შთაბეჭდილებები, ერთი შეხედვით სასტიკი, მხოლოდ ქარებით და მძიმე შრომით შევსებული უკიდუგანო, მაგრამ მაინც მშობლიური სივრცეები,

რომლებიც მისი ცნობიერების ამა თუ იმ მდგომარეობის განმსაზღვრელ და გეოგრაფიისმილმურ ლანდშაფტებად გარდაისახება.

ავტორის ტექსტებისთვის დამახასიათებელი მინიმალიზმი არა იმდენად ესთეტიკური ბუნებისაა, რამდენადაც – მედიტაციური, და ცდილობს ერთდროულად თვალის გამოცდილებაც აღწეროს და გულისაც. უკვე ნაცნობი საგნების ყოველთვის პირველად დანახვის კულტურა, რომელიც ტიბეტური ბუდიზმისთვის არსებითია, ამ ლექსებში პერმანენტულ ფონს უქმნის ისტორიული თუ მითოლოგიური დროის ფრაგმენტულ სურათებს, ზოგჯერ თითქოს საგანგებოდ ევროპელი მკითხველისთვის ერთგვარი მხატვრული კომენტარების სახით დაწერილს.

ამ ლექსების კითხვისას ჩნდება განცდა ხალხურის და ინდივიდუალურის ხაზგასმული თანაარსებობის, სწორედ მკითხველის თვალწინ ავტორისეულის და ფოლკლორულის დაუსრულებელი დიალოგის, რაც განსაკუთრებით მკაფიოდ მჟღავნდება სასიყვარულო თემატიკით და ბავშვობის მოგონებებით შთაგონებულ ლირიკულ მედიტაციებში.

სენდოოზე დიდი გავლენა იქონია მონღოლური ხალხური სიმღერების თემებმაც და მე-

ლოდიებმაც. ამიტომ მისი პოეზია უაღრესად მუსიკალური და სადაა და ცდილობს, ამ მელოდიურობით უკეთ ჩაუღრმავდეს და მიუახლოვდეს ტრადიციულ სულიერ გარემოს, უძველეს მითებს და ლეგენდებს.

ჰადაა სენდოო ცნობილია არა მხოლოდ როგორც პოეტი, არამედ – მთარგმნელი და მეცნიერი. ის არის ლიტერატურის პროფესორი მონღოლეთის ნაციონალურ უნივერსიტეტში, მრავალი ლიტერატურული პროექტის ორგანიზატორი, ასევე – მონღოლეთში პოეზიის ყოველწლიური ინტერნაციონალური აღმანახის დამფუძნებელი და რედაქტორი. როგორც ავტორს, მიღებული აქვს არაერთი პრესტიჟული პრემია და მისი ლექსები თარგმნილია თითქმის ყველა ევროპულ ენაზე.

დათო ბარბაქაძე

04.11.2008

ბავშვობა

ვისურვებდი წყლის მოციმციმე ზედაპირზე
ნემსიყლაპიას მსგავსად მეფრინა
ვისურვებდი ჩემი სიმღერა კალიისას

დამსგავსებოდა
ვისურვებდი მთვარის შუქზე ყვავილები
დამემტვერა პეპელასავით

ვისურვებდი ცის თავანზე ღრუბელივით
გადამექროლა

ვისურვებდი ვირხეოდე ისე ნატიფად
როგორც ხეები მთვარის ტბის ირგვლივ

ჩემს გონებაში ზღვის ქარის ფრთებს
თამამად გავშლი

ფუტკრებს ვთხოვ თაფლი დედებისთვის
შემოინახონ

ხოლო ირმის ნუკრს ვთხოვ ბუნდოვანი
სიზმრიდან გარეთ გამოაბიჯოს

ჩიტუნას მე რომ დავაფრთიანე
თავისუფლებას მივანიჭებ წვიმიან ღამით

დაე ამ ნემსიყლაპიებმაც წყლის მოციმციმე
ზედაპირზე ლალად იფრინონ

გაზაფხულის პირველი სიზმარი

გადავწყვიტე

ბითუუნის ღამეს შენ არ მომნატრებოდი

მინდოდა ჩემივ თავზე მეფიქრა

მაგრამ მამლის წლის ამ პირველ ღამეს

რატომ მოხდა რომ ისევ მესიზმრე?

ვინც დილით მოკვდა შეიძლება ღამით

გაცოცხლდეს?

ამ ცხოვრებაში ვინც განქარდა მომდევნოში

დაბადება თუ უწერია?

ცვეტაევამ თქვა

რომ სიყვარული უსასრულო სულაც არ არის

სამყაროა ერთადერთი არსებითად რაც

უკვდავია

მთვარის შუქზე

ალიონის კარიბჭესთან

მოფარფატე ფანტილები

თავს იყრიან ცხენთა თვალებში

ფესვები

მე ცოცხალი ვარ და შემიძლია
ვხედავდე ფესვებს მდინარეთა, ბალახთა
ფესვებს
ზეცის ფესვებს და კლდეთა ფესვებს
და ლექსთა ფესვებს

როცა მოვკვდები სიზმრად ვნახავ
ფესვების კლდეებს, ფესვების ლექსებს
ფესვების ზეცას და ფესვების მდინარეებს
ფესვების ბალახს

ხანგრძლივი მონგოლური ჰანგი

ნება ყოველთვის შენგან მქონდა
ჩემს ხსოვნას რომ გამოეხმო ეს ყველაფერი
მდინარე – ლურჯი აბრეშუმი
ჭირვეული ფეხმარდი პონი
წყაროს სიცილი რაკრაკა მშვიდი
ვარდისფერი კოცნა წყვილების
ერთი თასი სულისჩამდგმელი არომატული

Masala Chai

ძველი მაგიდა ჩუქურთმებით დამშვენებული
კლაკნილ ბილიკზე მორახრახე ხარშებმული
მძიმე ოთხთვალა

ქვით თავმოყრილი ბორცვაკი – ობო
ცის თავანზე გარეული ბატების მწკრივი
ცა ჩემსავით მარტოსული
ერთობ მძიმე დაავადება

უკვე აზიის ჩრდილოეთით თვალუნვდენელ
მწვანე საძოვარს
შერევია ყვითელი ფერი

უკანასკნელი მონგოლური იურტა ჯერაც
ჩინებულად შემონახული

უკანასკნელი მომთაბარე ნამდვილი ტომი

ზღაპრული ცხენისთავიანი საკრავი კარგად
ხმაშენყობილი

უკანასკნელი ნომადების ქარავანი
მიემართება

სამყაროს უკანასკნელი ზღვისკენ

ბედისწერის მოცეკვავე

მომღერალი სულიერი არსებობისა

კოცნა

პურს სიყვარულით კოცნის შიმშილი
თავის სამშობლოს სიყვარულით კოცნის
დევნილი

თეთრი ფიფქები სიყვარულით კოცნიან ყანას
მე სიყვარულით ვკოცნი ჩემს სატრფოს

წვიმის წვეთები სიყვარულით კოცნიან მიწას
შენ სიყვარულით კოცნი ჩემს სუნთქვას

გამჭვირვალეა შენი კოცნა დილის ნამივით
შენი კოცნა წმინდაა როგორც დათრთვილული
ყვავილები განთიადისა

საზღვარი

ნამქერში კიდევ დიდხანს გამოსჩანს
უკვე ჩავლილი მატარებლის სინათლები
მავთულხლართი იკარგება სადღაც სიღრმეში
გაუთავებლად ყეფენ ძაღლები
ცივმა ქარმა ჩაუქროლა სასაზღვრო ბოძებს

და მაინც, შენ აქ შეგიძლია ღრმად
ჩაისუნთქო
არსად არის უკეთესი ჰაერი ქვეყნად
საზღვრისპირა პატარა სადგურს მატარებელი
მოადგა უკვე

შეიცვლება მატარებლის მიმართულება
უნდა შემოწმდეს პასპორტი და ბარგი
მგზავრების
ბავშვებმა და ხანდაზმულებმა ბნელ ღამეში
თავიანთი მარტოობა უნდა იახლონ
შორეული ქვეყნებიდან მოსულ ტურისტებს
თავიანთი სახლები ძლიერ მოენატრებათ

დიახ მე ვხედავ
გადამფრენი ფრინველები
ცაში გაზაფხულს როგორ მისდევენ

მე ჩემს სიზმარს ავდევენებივარ
მსგავსად სიზმრის მწვანე ბალახის
წვიმისგან სველის
მზის ნათელში მონანავისა

სანგიინ დალაი

სანგიინ დალაი ჩემო ძველო მეგობარო
თხუთმეტი წლის ვიყავი მაშინ
შენს მხარეში რომ მომიყვანა ძველმა
ოთხთვალამ
დილის ნიავეში მძინარე ცხენებს
გალვიძებოდათ
დედის რძეს ნოვდნენ ბინდში ხბორები
თბილი ქვიშის დიუნაზე შემცივდა ერთხელ

სანგიინ დალაი მშობლიურო ჩემო ადგილო
აბიბინებულ საძოვრებზე მხიარულად
მიმორბიან ჭროლა პონები
აი უკვე შენს მიწას სერავს მატარებელი
მაგრამ რატომღაც მძიმე სევდა შემომანვა
მოულოდნელად

ჩემი სახლი, მონგოლური იურტა, გაქრა
და აქლემმაც საკუთარ სახლს ვეღარ მიაგნო

ჰუითენ შილი

ჰუითენ შილი სამოთხეა ჩემი ბავშვობის
ხოლო მისი ულამაზესი დეკორაცია –
იურტადან ასული კვამლი
მწყემსთა უწყებით მთაში ცხვარი
ნარმატებით მრავლდება წელსაც
ზვინებს ანათებს მთვარის ნათელი

ჰუითენ შილი, ლურჯი სტეპი, ჩემს ხსოვნაში
არ წაიშლება
იქ ბალახი გაზელებზე მაღალი იყო
ოვოო კი მთელი წელი ყინულის და თოვლის
ქვეშ იწვა
მთების ქარი დუდუნებდა როგორც შამანი
საძოვრებზე მიმოდიოდა

ბოგდას გორაზე მომდგარი მთვარე

მონღოლური იურტა

ცა ვარსკვლავებით მოჭედილა
ვერცხლისფერ ღამით
ირხევიან და ფარფატებენ მწვანე ტალღები
ქარების ტყეში

სივრცეებისთვის გახსნილი კარი
შეჩვეული ლურჯ ცასა და უთეთრეს
ღრუბლებს

მყივანთა მოდგმა არასოდეს გადაშენდება
და არასდროს იწუნუნებს ქალაქელივით

ოთხი სეზონის ჩანახატი

თოვლს დაუფარავთ მთები, ზამთრის ძილს
არ მისცემიან ჯერაც კურდღლები

გაზაფხულის თბილ ნიავეში მძინარე პონი
ოცნებების სამყაროში დაბორიალობს

ზაფხულში ხარის ოთხთვალეები ოკრო-ბოკრო
ნიადაგზე მირახრახებენ
მზე ამომავალი და მთვარე ჩამავალი
ერთმანეთს უმზერენ

შემოდგომაზე ქოფაკები ერთგულად რომ
იცავენ პატრონს
თვალს არ სწყვეტენ მარტოსულ ზეცას

ქარი

შიშველი მოველ
ნავალ შიშველი
ჩვენ როცა გავჩნდით
ქარი ქროდა მხოლოდ და მხოლოდ
როცა მოვეკვდებით
ქარი იქროლებს მხოლოდ და მხოლოდ

სიზმრად
მშრალ თმაზე გადამისვი ხელი და ჩემი
გავლით განქარდი
უიმედო ქვის ნიშანი რაც ეროვნულ
საზღვრებს აღნიშნავს

შენ არაფრის მიწაზე დახვალ
შენ კოცნი მშვიდ ცას
და ცოცხალი დამცირების გამო ღრიალებ

ქარის სურნელი საით წავა
როდის მოვა ქარის სასჯელი
არაფერია რაც ჩვენ ვიცით
ნაზი ქარის
მომღერალი ქარისა თუ
მოხეტიალე ქარის შესახებ

პლატოს მზე

ქარვის მზე უკვე ჩაიძირა
დაკარგული ვარ საზაფხულო სასახლეში
სადაც ცხვარი ყველგან არის შემოდგომაზე
დაკარგული ვარ წინიბურას სურნელებით
სავსე ნიავეში
დაკარგული ვარ ივნისის თვის ყინულსა და
ყინვის ტრიალში
დაკარგული ვარ ქარიშხალში ნუხანდელ
ქვიშის

დაკარგული ვარ ყვავილნარში ჩემივე ბალის
დაკარგული ვარ სიზმარში ჩემი
სახელმწიფოსი
დაკარგული ვარ ჩემთვის ნაცნობ მაგრამ
ჩემთვის უცნობ ქალაქში
დაკარგული ვარ უკუნ გვირაბში
დაკარგული ვარ წიგნში ახლად გამოცემულში

დაკარგული ვარ რუსულ ტექსტებში
დავბრუნდე თუ კვლავ წინ ვიარო
თეთრი თმასავით მოფარფატე თოვლის
ფიფქები
ყველა გზა მიდის სამყაროსკენ

მაგრამ არა – ჩემი სახლისკენ
იგი ჯერ კიდევ მძიმე ნისლის ტყვეობაშია

სიჩუმი

ხარხორინი. ცაზე ღრუბლები მიირწევიან.
ჩემს ნამიან ხელისგულზე – ბალახის ღერო.
მოლოდინი მომლოდინისა.
მე ის არ ვარ, რომელიც იცდის.

ალიონის მზე შემომყურებს.
მეც ვუყურებ ალიონის მზეს.
არსებობს რაღაც სანატრელი.
მე არ ვნატრობდი.

ნოზადუბი

წითლად ანთებულ უდაბნოში
შევეგებეთ შემოდგომის უკანასკნელ დღეს.
მეჯოგეები აქლემებს დინჯად
მიუძღვებოდნენ,
აი, ნაგაზიც.
სავალი, ჩვენ რომ დავადექით, გრძელი
იქნება.

ჩვენ ვუერთდებით უსასრულოდ გაშლილ
უდაბნოს.
მაღალ კუზებზე იურტები მიირწევიან.
თვალნი ბრწყინავენ მაღლობებზე.
ვიცი, ჩემს გულში არასოდეს განქარდება ეს
მწვანე ძალა.
ჩემი ქათქათა იურტაა ჩემივ ბოლო
განსასვენები.

ზღვის გადასერვა

სეულს როცა ვემშვიდობები
მრავალი მთა და მრავალი წყალი მეხმარება
გამოვეყო სამყაროს ტანჯვას
მე აღარა ვარ ტანჯვის ნაწილი
ზღვას როცა ვსერავ
მავანს ჩემი ხელი უპყრია

სეულს როცა ვემშვიდობები
მრავალი ხე და მრავალი ჩიტი
გამოეყოფა ადამიანის უსამართლობას
გამოეყოფა ჩემს ჭრილობას
ზღვას როცა ვსერავ
ჩემს გულს ვიღაც გამოეყოფა

თოვლის არენა

ერთ დილით
თოვლის ფანტელები
დამდის სახეზე
ბარდნის ქუჩებში აცვივა ხეებს
ახალი წელი დადგება და
გააციებს ჩრდილოეთის ღამეულ ზეცას
ვარსკვლავები მიყურებდნენ
ორმოცი წლისას
ამ ასაკში კი
სისხლი აღისფრად მოკაშკაშე განთიადია
ახლა უკვე სისხლნაკლული ვარ
ლექსების წერას
უკანასკნელ დღემდე არ შევწყვეტ
ვან გოგის მსგავსად
მთელი სამყარო
განმსჭვალულია
მზესუმზირას
მარცვლების თოვლით!

ექო

სავსე მთვარე ამოდის ცაზე
ჩვენ მიდ-გობისკენ მივემგზავრებით
ლურჯია და უსაზღვროა საძოვრის ღამე

ვხედავ ქარავანს რომელიც ზღაზნვით
მიუყვება შორეულ სავალს
მაგრამ როცა ვუახლოვდებით
სხეულები მანქანის ფართა ნათებაში
უჩინარდება

მე მინდა ისევ მოვიხელთო იდუმალი ეს
ფიგურები
მსურს მათი ფერი მკაფიოდ ვნახო
მსურს მათ სხეულებს ხელით შევეხხო

კლდის მხატვრობა
ბრინჯაოსფერ კლდეთა მხატვრობა
დაკარგულ თვალებს იმედით მივსებს

გამოღვიძება ეს-ესაა დაწყებული სიზმრიდან

აყვავებულ ტრფობის ბუჩქებში
ჩვენ ერთმანეთს ფუტკრებივით
ავლევნებოდით
და სიყვარულის ტკბილი ნექტრით
ვასაჩუქრებდით

სიყვარულის სამარესთან
შევყოვნდით უცებ
ჩვენი მარცხი ერთმანეთის წარსულში რომ
გადმოგვეღვარა

თეთრი ღამე

მოფარფატე თოვლის ფანტელი
ჩემს გრძელ ნამნამებს ეცემა და
დნობას მოელის

სინაზით სავსე შენს თვალებში
და შენს ენაზე
ვდნები როგორც შაქრის ნატეხი

შენი ღიმილი

მე

უსაზღვრო სტეპიდან

მოველ

და ამიტომაც

ეს ამდენი მშვენიერი ყვავილი დღემდე

არსად მინახავს

ისე როგორც შენ არ გინახავს

ლამის ცაში უნატიფესად მოფარფატე

თოვლის ფიფქები

შენ

აყვავებულ იასამანს ჰგავხარ რომელსაც

კლავს სურნელება ჩემი სამოსის

მე დავბრუნდები მარჯნის გობიში

და ამ ქვეყნად დღისით თუ ღამით

მომენატრება ეს ბანანის მწვანე ტყეები

ვნატრობ უარყო დავივიწყო ყველაფერი

შენეული ღიმილის გარდა

ტყუილია რომ მშობლიური ქალაქი არ მაქვს ქალაქი არ მაქვს

ტყუილია რომ მშობლიური ქალაქი არ მაქვს
ვეუბნები საკუთარ თავს
ნაღველი რომ შემომანვება

ტყუილია რომ მშობლიური ქალაქი არ მაქვს
ამომავალი მზეა ჩემი მშობლიური ქალაქი
მაგრამ

იგი ახლა გრილ მთვარეს მოჰგავს
ნამგალა მთვარეს

ტყუილია რომ მშობლიური ქალაქი არ მაქვს
თივის ზვინია მშობლიური ჩემი ქალაქი
ვინ ააბრუნებს ამ თივის ზვინს
გამოსაშრობად?

ჩრდილოეთის ზამთარი

ვერ დავიჯერებ

რომ ჩემს მერე

სამხრეთი და ჩრდილოეთი იერსახეს არ

შეიცვლიან

მწარე ცრემლებს ღვრის ზოგჯერ

მორინ ხუურის რკალი*

მე დავბერდები და ღრმა ძილით დავიძინებ

ჩრდილოეთ აზიის საძოვრებზე ერთ სისხამ

დილით

და ჩრდილოეთის გაყინული მინა ისევ

დაბრუნდება

ძარღვებში ჩემი სამუდამო სიმშვიდისა

როგორც მდინარე კერულენი, მდინარე ონონ,

მდინარე ტუულ

* «მორინ ხუურ» - ასე ეძახიან მონგოლეთში ცხენის თავის ბადეს (ავტორის შენიშვნა)

თვალები

განთიადის უმშვიდესი აბლაბუდა. ზუსტად
ხუთ ნუთში
ექვსი საათი შესრულდება. თვალებს ვახელ
და

არ ვიცი, როგორ შევაჩერო ეს იერიში
ოკეანედ ქცეულ ჩემს გულზე

ვიდრე დაღლილან ღამეები
ჩემი მკლავები დანაოჭებულ ზენარს
ჩამოჰგავს

არ ვიცი როგორ დავხუჭო თვალი
რომელიც უცებ დაჭრილივით ამოიყვირებს

უწყების გაგზავნა

შებინდებისას
ხმელეთს ვეკუთვნი
ლამე მოვიდა
მომწონს ვარსკვლავი
ბედნიერებით ატაცებული
მთელ სამყაროს ვაჩვენებ რომ:
მე მარტო არ ვარ!

შეზინდებოსას ვენის გავლით

დაკლაკნილი ურჩი დონაუ
წარმოვიდგენდი რომ გულში გიკრავ
მერე კი გახდა ყველაფერი შეუძლებელი
ხოლო მე რილკეს ვკითხულობდი ვიდრე
ირგვლივ სიჩუმე იდგა
და ველოდი რომ ჩახლართულ სიზმარს
ამიხსნიდა ბებერი ზიგმუნდ

უკვე დაეშვა ღამის ფარდა
და შუბერტის სერენადა გამეორდა ბევრჯერ
და ბევრჯერ
ბუნდოვნად ჩანდა მშვენიერი შორი ალპები
ველოდი ტაქსის გამოჩენას ბრატისლავაში
როგორ მინდოდა დამეკოცნა
შენი ლურჯი ვარსკვლავებით მდიდარი ღამე

მდინარე ჰარაა **(მონგოლურ ცხენს)**

მდინარე ჰარაა ვარსკვლავების ქვეშ
მინა, ქარი, მწვანე ბალახი
აი მუქლურჯი კვამლის ბურუსი
ჩემს ბატონთან ვაჭრობს მუშტარი
და გული მიგრძნობს ბედნიერ სიზმრებს
გამინადგურებს სველი რიჟრაჟი

მე დავტოვებ მშვიდ მთვარეს, ჰაერს
როცა ყველაზე მეტად გჭირდები
მაგრამ ვიქნები მე ამ ღამით ეული და
აუმღვრეველი
ჩემი ბატონი და მუშტარი უკვე დამთვრალან
როგორ მისწვდება ცას ეს ცრემლები

დავინწყებულნი იმპერიები

ვარდის სურნელი აღავსებდა ერთ დროს
ბაბილონს
რომის დიადი იმპერია მოჰგავდა ოქროს
ამ ყველაფერმა გაიელვა და შეერია
ქარვასა და უფორმო ქვიშებს

ჯურჯი, ჩინეთი, ტანგუუდის იმპერია
თითოეული მსგავსი იყო დიდი მდინარის
მაგრამ იმათგან უკიდევანო უდაბნოს მეტი
არაფერი შემორჩენილა

ყარაყორუმის ნათებამ ერთ დროს
შუა საუკუნეთა უკუნეთი გააცისკროვნა
დღეს კი უკან რომ მოვიხედავთ
ჰუბილაის დაიდუ რას ჰგავს
თუ არა მხოლოდ თვალ-მარგალიტს ველად
გაფანტულს

იმპერია ისე დათვრა
როგორც შანდუში თვრება ხოლმე ჩამავალი
მზე
ბრიყვ და საკუთარ ვნებებს აყოლილ
მმართველს ეძინა

მის ძილს კი მხოლოდ ღვინის ბოთლი

დარაჯობდა

მის ქვეყანას როცა იპყრობდნენ

ავტორის შენიშვნები:

* ყარაყორუმი – მონგოლების პირველი სამყოფელი, მონგოლთა იმპერიის ცენტრი XIII საუკუნეში. აქედან აღმოსავლეთის მონინავე კულტურა, მეცნიერება, ტექნოლოგია გავრცელდა ევროპის ქვეყნებში, რომლებიც მაშინ არ იყვნენ განვითარებული. მონგოლთა იმპერიის აღზევებამ გამოაღვიძა მთელი კაცობრიობა. ყარყორუმი, უძველესი დედაქალაქის ნანგრევები, მონგოლეთის დედაქალაქ ულან ბატორიდან 400 კმ.-ის დაშორებით მდებარეობს.

* დაიდუ (ხანბალიკი) – მთელი ჩინეთის გაერთიანების შემდეგ ჰუბილაიმ იანჯინი (ამჟამად ბეიჯინი ანუ პეკინი) დედაქალაქად აქცია 1264 წელს და დაარქვა დაიდუ.

* შანდუ – ადგილი, რომელიც კუბლაიმ დედაქალაქად აქცია 1259 წელს (ასევე უწოდებენ ზაფხულის დედაქალაქს).

მინა, ცა, მდინარეები და მე

ღრმად გაპოხილი მიწის სხეული
მდინარეთა ზეცას შეჰყურებს

ცის მდინარეებს
ძალა არ შესწევთ გადარეცხონ მისი ნალველი

დედამიწის შედედებულ სისხლს
ასეულობით წელი ეძინა

სული რომელიც სხეულს გაყრია
მირაჟია სხვა არაფერი

ჩემი მირაჟი ვარსკვლავების საძოვარზე
როცა მამბრუნებს
ირმის ნახტომის ნისლეული დედაჩემის
ნისლისფერ რძეს ჰგავს

მამაჩემის ცხენს როცა ვაჭენებ
მე მზის მდინარის გასწვრივ ვჯირითობ

ჩემი ხელები ფხიზლდებიან
მომაკვდავი ჩემი სიზმრის დასაწყისიდან

შავ ტყეში მიწას იმ მათრახის მოსაძებნად
ვთხრი
პაპაჩემმა რომ დაკარგა ერთ დროს

სხვა ცაში

შენს დაპყრობაზე ყველა ფიქრი
სისულელეა – ალკოჰოლმა
დამიმდურა შიგნეულობა

და ამ ტკივილის მოვლა ვით განძის
ამ ჩიტისთვის თავისუფლების მინიჭება
ულამაზესი დახმარებაა

შენთვის და ჩემთვის
ერთმანეთი რომ აღარ გვძულდეს

შენთვის და ჩემთვის
რათა ერთმანეთს სულ სხვა ცაში
გადავეყაროთ

დაგოკიდებულება

უკვე ბინდდება
პანანინა ბელურები შინ ბრუნდებიან
უსასრულო ეს სამყარო
შეყოლია ოცნებების გზებს

მარტო ვიღვიძებ
ერთი ხელით ღამეს ვშველი
მეორით კი საკუთარი თავი მიპყრია

მდინარე ხარლენი

სექტემბერია, მზის სხივებს ხარბად
ინანილებს

სტეპებში თოვლი

ეს დაკლაკნილი ფართო მდინარე
და მხოლოდ მისთვის დათმობილი ჩემი
თვალები

ყარაყორუმი

ნისლი ნელ-ნელა ეუფლება მწვანე
საძოვრებს
ხოლო შენ ჩემს ამ ნაღვლიან ლექსს
ექსტაზით ავსებ
ჩიტები სახლებს დანატრებულნი ზეცაში
ახალ სასახლებს აიშენებენ

მე ყველაფერი გავეცი ალბათ რისი გაცემაც
შემეძლო ბნელში
ზამთრის ღამეში ბებერ ცხენზე
ავმხედრებულვარ
მთვარე კი თოვლის ირემზეა ამხედრებული

ღამის სტეპი

დედის დალოცვით თანხლებული
მთვარე
რძის სათლში
ტკბილად იძინებს
ლიცლიცა რძეში
სტეპი სრულად აირეკლება

მოგონებები

თვალს ვადევნებ
შემოდგომის მთის ფერდობზე
ციკნის მთქნარებას

კეთილმა ხალხმა მოგვიკითხა
მონეული მოსავალი მოიტანეს
ყვითელი ქლიავი

ესეც ყვითელი ქლიავია კვერცის გულივით
მოთავსებულა ჩემს ხელეებში ციცქნა წინილა

მოხდა შენს ხელში
ჩემი ხელი გეჭირა ერთხელ

ერთ დღეს მოგხიბლა წითელი მზის
სანახაობამ

ჰაერში როგორ ჩაგორდა იგი
ჩემი სისხლი დაინრიტა უკვე ნულამდე

დედას გეძახდი, გულთბილო ძიძა
ვიცი სიცოცხლე ერთი დიდი სიზმარია
გამომეღვიძა
და შენ უმალ გაუჩინარდი

ესენინს

ნამგალა მთვარე დაჰყურებს ბოსელს
ნისლს დაუბურავს არყის ხეები
ღრმა და ფართოა მდინარე ვოლგა
შენს ლექსებს ისევ ისე დავნვდი
როგორც ბასრ მახვილს
სერგეი ესენინ
მაგრამ აღარ ვარ შეშლილი ვეფხვი
და არც მგელივით ვიყმუვლებ უკვე
გობის მღუმარე უდაბნოა ახლა ჩემი ხმა
და ის წვენია ხის ქერქიდან რომ ედინება
ცახცახებს შალის გორგალივით
დაჭრილი გული
როგორც ჩანს ჩემზე ახალგაზრდა ხარ
მაგრამ შენი ახალგაზრდობა
დაფურცვლილი ყვავილივით
დასრისეს და მიმოაპნიეს
ერთხელ შენსავით გაუჩინარდა ჩემი სატროფო
დილის ღრუბელში
მაგრამ მე ვხედავ არამზადა ქარბუქს ამ
ქვეყნად
ის ისე სჩადის დანაშაულს როგორც შეშლილი
შენ სერგეი იქნებ მბზინავ ბრინჯაოდ იქვეც
ვიცი სიცოცხლე ერთხელ ხდება

სიყვარულიც ერთხელ ყვავილობს
მე ვამაყობ დედაშენით იმ რუსი დედით
ყველა განსაცდელს მტკიცედ რომ ხვდება
მე მრცხვენია თათრების გამო
მათ რიაზანი შენი სამშობლო დაიპყრეს ერთ
დროს

აგონია მანვება გულზე
მსგავსად ხანგრძლივი წელიწადების
ახლა ამას ნუ გავიხსენებთ
გულწრფელად რომ ვთქვა მეც ველი იმ დღეს
როცა მოვკვდები ჩემს მშობლიურ რუხ
იურტაში

არა ისე, შენი სიკვდილი როგორიც იყო
არამედ წყენის, ყვირილის და ცრემლის
გარეშე
ჩემს ტკბილ სიზმარში ძვირფას ტუჩებს
დანაფებული

პასს

ლათინური ამერიკის ზეცის ქვეშ იყო
უკიდევანო ზღვასავით ლურჯ შენს
მკლავებში
მშვენიერმა მზის ქვამ რომ შემძრა
დათრგუნული ჩემი სული მიიზიდა თითქოსდა
ამ ქვამ
თითქოს ვხედავდი ჩვენს ხასიათს, უძველეს
ამ განძს
რომელიც უკვე დაივიწყა შთამომავლობამ
ბევრი ხე ვნახე ისეთივე მიმზიდველი
როგორიც იყო მშვენიერი იმ ქალის თმა
მე რომ მიყვარდა
მთის ბევრი წყაროც მოვიხილე
დედამიწის სევდით სავსე თვალების მსგავსი
გადასახლების მზის ქვა გამიძღვა
დამსხვრეული სიზმრის მხარეში
გამიძღვა ჩემი კეთილი მაგრამ შორეული
მშობლიური ქალაქისაკენ
და აი წყნარი ოკეანის ლურჯ ზედაპირზე
მივცურავ ნავით
ამ პოეტური მოგზაურობით
სუნთქვაშეკრულმა
აცტეკთა მოდგმის მზის კალენდრის

სტელას როცა ჩავუარე
თითქოს ჩამესმა როგორ მიხმობდა უკვე მზის
ღმერთი

და ამ ხმას მივყევ და შევაბიჯე
ბროლის მსგავსი შემოდგომის გრძელ
დერეფანში

გრილ შენგ დიუში სეირნობაც გამახსენდა
როცა დამსხვრეულ
ქვის თალებს – ყველას სათითაოდ – ხედავდა
თვალი

თითქოს სხეულით ვეყრდნობოდი
ყარაყორუმის ქალაქის ჭიშკარს
ჩემს გულში მშვიდად ფეთქდებოდა
დამჭკნარი ვარდი

ისევ გაბრწყინდა დაკარგული ჩემი მშვენება
მზის ქვის მიერ შთაგონებული
მექსიკის ყურეს თავს ფრინველები
დასტრიალებენ

ზეცაში მათი მიმოქროლა ლალია და
თავისუფალი

სიცოცხლის მზის ქვა
ნოსტალგიური ლექსია მხოლოდ
კლდეებსა და ტალღებს შორის წარმოჩენილი

ლანდშაფტი

ჩემს სახლში –
სამხრეთ ჰანგაიში
ყამირი მინის მწვანე ნაგლეჯი

მაგრამ ეს მინა გეოლოგიურ რუკაზე უკვე
მინერალურ რესურსს არასდროს
გამოაღვიძებს
იგი სისხლივით ნითელ წერტილად
გადაქცეულა

პირველი წვიმა

ამალამ ცაზე გაიშლება
წვიმა ზაფხულს მონატრებული
და გამომშრალ ტოტებს შეუტევს

მაშ გადამჭენარმა ყვავილებმაც შეიძლება
სიცოცხლე იგრძნონ
წყაროს წყლებმა სუსტ მდინარეს
ძალა შესძინეს

მაგრამ თეთრი თმა მწვანედ ველარ
შეიღებება
და ბებერი ჭაც ვარსკვლავებით მოჭედილ ცას
უმზერს და კვდება

გამომცემლის შენიშვნები

ბითუშნი მონღოლეთში ასე ჰქვია ახალი წლის წინააღმდეგ და ითარგმნება, როგორც "დამთავრება", „მომთავრება“.

Masala Chai ასე უწოდებენ ინდური წარმომავლობის ჩაის, რომელიც ტკბილი სანელებლების (ძირითადად, ილის), შავი ჩაისა და რძის ნაზავია. „მასალა“ ჰინდის ენაზე სწორედ „სანელებელს“ ნიშნავს.

ოზო (ან ოვო) ქვის გროვა, რომელიც ტიბეტისა და მონღოლეთის მთებში, ლამაისტური საკულტო დანიშნულებისთვის, მიმდებარე ტერიტორიაზე შეგროვილი მოზრდილი ზომის ქვებისგან აიგება და ერთიდან ორ მეტრამდე სიმაღლის არის. ობოებს ზოგჯერ ქრელი ლენტეხით და ხის ტოტეხით რთავენ. ძველ დროში ობოები აიგებოდა მეომრების მიერ ბრძოლის წინ მთაზე ატანილი ქვებისგან. ომიდან დაბრუნებული ყოველი მებრძოლი თავის ქვას ისევ იბრუნებდა, ხოლო რჩებოდა დაღუპულთა ქვების გროვა. დროთა განმავლობაში ობოები მოგზაურთა სალოცავ ადგილებად იქცა. ლამაისტური ტრა-

დიციით, ბედნიერების მომტანია, თუ მოგზაური ქვეებისგან აგებულ ასეთ გროვას სამჯერ შემოუვლის, სურვილს ჩაუთქვამს და ახლომახლო ნანახ ქვას ან რამე სხვა ძღვენს ამ გროვაზე დადებს.

იშრტა თურქულად „სახლი“, „მშობლიური ალაგი“. ნომადების ტრადიციული საცხოვრებელი კარავი დასავლეთ და ცენტრალურ აზიაში, განსაკუთრებით მონღოლეთში. ასეთი კარავი ხისგან ნათალი ღერძის ირგვლივ აიგება და ცხვრის ბენვით გადაიხურება. აქვს ხის კარი. ეს კონსტრუქცია სწრაფად აიგება, სწრაფადვე იშლება და მისი ტრანსპორტირებისთვის ორი აქლემი ან მანქანის ძარა გამოიყენება.

მზისქვა მექსიკელი პოეტის ოქტავიო პასის ვრცელი ლექსის სახელწოდება, ესპანურად: PIEDRA DE SOL.

შინაარსი

წინასიტყვა	5
ბავშვობა	9
გაზაფხულის პირველი სიზმარი	10
ფესვები	11
ხანგრძლივი მონგოლური ჰანგი	12
კოცნა	14
საზღვარი	15
სანგინ დალაი	17
ჰუითენ შილი	18
მონღოლური იურტა	19
ოთხი სეზონის ჩანახატი	20
ქარი	21
პლატოს მზე	22
სიჩუმე	24
ნომადები	25
ზღვის გადასერვა	26
თოვლის არენა	27
ექო	28
გამოღვიძება ეს-ესაა...	29
თეთრი ლამე	30
შენი ღიმილი	31
ტყუილია რომ...	32
ჩრდილოეთის ზამთარი	33

თვალეები	34
უნწყების გაგზავნა	35
შებინდებისას ვენის გავლით	36
მდინარე ჰარაა	37
დავინწყებული იმპერიები	38
მინა, ცა, მდინარეები და მე	40
სხვა ცაში	42
დამოკიდებულება	43
მდინარე ხერლენი	44
ყარაყორუმი	45
ლამის სტეპი	46
მოგონებები	47
ესენინს	48
ჰასს	50
ლანდშაფტი	52
პირველი ნვიმა	53

გამომცემლობა “პოლილოგი” გამოსცემს მრავალტომეულს „მე-20 საუკუნის ავსტრიული ლირიკა“. უკვე გამოცემული ტომების შეძენის მსურველ წიგნის მაღაზიების, უმაღლესი სასწავლებლების, ბიბლიოთეკების, ნებისმიერი სხვა ორგანიზაციის წარმომადგენლებს და კერძო პირებს ვთხოვთ, დაგვიკავშირდნენ:

მობილური ტელეფონი: 893 458136

ელ-ფოსტა: polylogi.ph@gmail.com

გამოცემული ტომები:

ტომი I: პოფმანსთალი; შაუკალი

ტომი II: თრაკლი

ტომი III: რილკე

ტომი IV: ვილდგანსი; ერენშტაინი; ბრაუნი

ტომი VI: ვაინჰებერი

ტომი XIII: ლავანტი; ბუსტა

ტომი XIV: არტმანი

2010 წელს გამოვა:

ტომი V: ვერფელი; პოლენია

ტომი VII: კიონიგი; პრერადლოვიჩი; მიტერერი

ტომი XII: ბახმანი

წიგნი დაისტამბა გამომცემლობა “უნივერსალში”

თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 19. ტ.: 22 36 09